

Szakmai beszámoló

Kalocsa Hungarikuma – A fűszerpaprika című kiállítás rendezésére

NKA 209106/00149

A pályázat célja az volt, hogy kiállításban mutassuk meg Kalocsa második hugarikumát, a fűszerpaprikát. A kalocsai népművészetet, mint a szellemi kulturális örökség részét és hungarikumot a Viski Károly Múzeum állandó kiállítása részletesen bemutatja. Hiánypótló volt ezért a fűszerpaprika bemutatása, a neki szentelt kiállítás megrendezése.

A fűszerpaprikát bemutató kiállítás megnyitása szervesen illeszkedik a Viski Károly Múzeum küldetésnyilatkozatához, gyűjteménygyarapítási koncepciójához, fejlesztési stratégiájához, közművelődési- és múzeumpedagógiai terveihez.

A kiállítás végleges címe lett: **Kalocsa Aranya – A fűszerpaprika**. A címválasztás magyarázata, hogy az 1980-1990-es évek legkelendőbb paprikáját Kalocsa aranya név alatt hozták forgalomba, amelynek hengeres dobozát kalocsai motívumokkal díszítették, s beivódott a kalocsaiak tudatába.

A kiállítást az Érsekkert bejáratánál álló, volt kertészlakban rendeztük be az Érsekkert u. 4/a szám alatt. A kiállítótér két részből áll. A földszinten 74 m², beépített tetőtérben 49 m² a kiállítási terület. Ehhez kapcsolódik egy ajtóval elzárt, 34 m²-es múzeumpedagógiai tér.

A kiállítás forgatókönyve négy hónapos előkészítő kutatás után – az idő rövidségére való tekintettel – 2024. március és április hónapokban íródott párhuzamosan a rendelkezésre álló tér átépítésével. A 71 oldalas forgatókönyvet Romsics Imre etnográfus múzeumigazgató írta, aki egyben a kiállítás rendezője is volt.

A kiállítás 18 egységből áll, melyben a szövegek és a képaláírások két nyelven, angolul és magyarul szerepelnek.

1.) **A paprika** cím alatt a fűszernövény általános leírása olvasható, amelyet egy hatalmas méretű (2,44 x 3,155 m) paprikaültetvényt ábrázoló kép szemléltet.

2.) **A fűszerpaprika őshazája** cím alatt a paprika amerikai jelenlétét mutatjuk be. Az amerikai kontinens első hiteles ábrázolásán, Abraham Ortelius 1584-ben rajzolt térképére négy paprikával kapcsolatos tárgy fényképét (a tárgyak tulajdonosa a Néprajzi Múzeum) ragasztottuk az adott országhoz. A

térképen látható továbbá öt féle szárított csili, amelyeket a Néprajzi Múzeumtól kaptunk örök hasznosításra. E részben mutatunk még egy világtérképet is, amely a paprika Európán kívüli elterjedését mutatja.

3.) **A fűszerpaprika Európai térhódítása** cím alatt mutatjuk be a fűszer európai elterjedését. A falon ábrázoltuk Európa kontúrját. Föltüntettük azon településeket, ahol megjelent a paprika. 10 db város mellé helyeztük azoknak a könyveknek a megfelelő oldalait (másolatban) ahol a fűszerpaprikát ábrázolták, vagy említették.

Az Atlanti- Óceán területére ragasztottuk a paprikát hozó Kolombusz hajóit ábrázoló metszetet.

4.) A fűszerpaprika megjelenése a Kalocsai Sárközben cím alatt helyeztük el Ruttkay Mihály 1763-ból származó színezett, mennyezetig érő térképét. A térképen megjelöltük Baja, Decs, Fajsz, Foktó, Kalocsa, Madocsa, Medina és Ócsény településeket. Ezekről a településekről maradtak fenn adatok a XVIII-XIX. századi paprikafogyasztásról. A települések mellé elhelyeztük a fogyasztásról szóló leírásokat.

5-6.) **A fűszerpaprika termesztése I-II.** cím alatt mutatjuk be a fűszernövény termesztésének, termesztéstechnológiájának változásait az elmúlt 200 esztendőben. A kiállítás ezen részében 17 tárgy (földrétegződés eke, borona, vetőgép, rögtörő, ekekapa, tolóka, kapa, horoló, gereblye, locsolókanta, kanta, bádóg locsolókanna, turickó, lyukasztófa, palántaszállító kosár), 14 db fénykép, 2 db ábra és 2 db térkép szemlélteti a mondanivalót.

Ebben a részben helyeztünk el a lépcsőföljáró alatt egy monitort, amelyen egy 2023-ban forgatott filmet nézhetnek meg a látogatók. A film alapja a paprikakácsi sütésének a folyamata. Az egyes munkafolyamatok között a paprika termesztésének a folyamata teszi teljessé a paprikatermesztéssel kapcsolatos tudásunkat.

A földszinti kiállítótér végén egy másik monitort helyeztünk el, amelyen közel 300 db fénykép (7 másodpercenként váltakozva) mutatja a paprikatermesztés, a paprikafeldolgozás, paprikakereskedelem utolsó 150 esztendejét.

7.) **A fűszerpaprika-nemesítés Kalocsán** cím alatti tematika az emelet jobb oldalán látható. E rész az 1917. október 1-én megnyitott Kalocsai Paprikakísérleti és Vegyvizsgáló Állomás történetét mutatja be 70 db tárgy, 11 db fénykép és 3 db dokumentum segítségével.

8.) **A fűszerpaprika feldolgozása I.** cím alatt az államosítás előtti feldolgozás történetét mutatjuk be 11 db tárgy és 5 db fénykép segítségével.

9.) **A fűszerpaprika feldolgozása II.** cím alatt az államosítás előtti ipari feldolgozás történetét mutatjuk be 2 db tárgy, 2 db fénykép, 2 db metszet, 1 db térkép és 1 db dokumentum segítségével.

10.) **A fűszerpaprika feldolgozása III.** cím alatt tárgyaljuk az államosítás és az 1970-es évek közötti időszakot, amit 3 db tárgy, 5 db fénykép és 1 db dokumentum szemléltet.

11.) **A fűszerpaprika feldolgozása IV.** cím alatt a Kalocsakörnyéki Agráripari Egyesülés (KAGE) megalakulása utáni időszakot, beleértve a rendszerváltás utáni privatizáció történéseit is, mutatjuk be 5 db tárgy és 1 db fénykép segítségével.

12.) **A fűszerpaprika forgalmazása I.** cím alatt a fűszer kereskedelmét mutatjuk be a kezdetektől az 1970-es évekig, igazolva a fűszerpaprika feldolgozás periodizációjához. Ezen időszakot 22 db tárgy, 4 db dokumentum és 8 db fénykép teszi látványossá.

13.) **A fűszerpaprika forgalmazása II.** cím alatt a KAGE megalakulásától mutatjuk a forgalmazás történetét 51 db tárgy, 5 db fénykép és 1 db dokumentum segítségével.

14.) **A fűszerpaprika és a gasztronómia** cím alatt adunk ízelítőt a fűszer felhasználásáról és étkezésben betöltött szerepéről. E rész és az egész kiállítás egyik leglátványosabb eleme a fűszerpaprika erősségét adó capsaicin molekula 2,5 m-es makettje. E mellett 17 db tárgy, 5 db fénykép és 3 db dokumentum szerepel a téma szemléltetésére.

A kiállítást további négy elem, egység gazdagítja.

15.) A fűszerpaprika nemesítését és a kézi feldolgozást bemutató egységek közötti falon elhelyeztünk egy 171 x 102 cm-es monitort. A monitoron fut a „Paprika Jancsi” című program, ami a megelőző évszázad papírra rajzolt gyermekjátékát formázza meg digitális felületen. A gyerekek mellett a felnőttek is élvezettel vették birtokba a játékot. A monitoron választható opcióként szerepel Komáromi Pisti: Tanuljunk együtt ma hajnalig című videoklipje. A zenét 20 esztendővel ezelőtt, az EU-hoz való csatlakozásunk ünneplésére szervezett főzőverseny emlékére írta Komáromi István a kalocsai szerző, Németh József tiszteletére. A videót a kiállítás megnyitásához állítottuk össze a 20 éves évfordulón rendezett főzőverseny filmfölvételeiből.

16.) A földszinti üvegablakok előtt állítottunk emléket a Szent István Kalocsai Paprika Lovagrend létrehozásának. Kiállítottunk 2 db lovagi viseletet (előlről és hátulról). A két ruha között mutatjuk be a lovaggá avatási szertartás

eszközét, a jogart. E darabot esztendőnkét kiemeljük a szertartásokhoz. Kiállítottuk a Lovagrend alapító okiratát és a Nancy Goodman Brinker amerikai nagykövetnek adományozott díszoklevelet.

17.) A földszinti kiállítótér közepén futó lépcső eltakarása céljával a lovagrendi ruhák háttereként egy 625 x 257 cm nagyságú paprikaültetvényt hasznosítottunk.

18.) Az emelet függőfolyosóját biztosító korlátot 14 db táblával takartuk el. A korlát kazettáin kívül és belül 7-7 db táblát erősítettünk. A táblák a Kalocsán kinemesített paprikafajtákat mutatják be, szöveggel és fényképekkel illusztrálva.

A kiállítás megrendezéséhez installációt építettünk ki a földszinten és az emeleten is. Az installációhoz igazodva világítási rendszert terveztünk és építettünk. Az épület homlokán lévő ablakokat elzártuk. A bejárat melletti üvegfelületeket fényvédő és betörésgátló fóliával biztosítottuk és erősítettük meg.

Az épület előtti falon egy 372 x 253 cm-es installáció hívja föl a figyelmet a belül látható kiállításra.

A Kalocsa Aranya – A fűszerpaprika című kiállítás megrendezését a NKA Múzeumi Kollégiuma mellett Kalocsa Város Önkormányzata finanszírozta. A kiállításához tárgyakat adományozott Baksa István (Bátya), a Kalocsai Fűszerpaprika Zrt. és a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kertészettudományi Intézet Zöldségtermesztési Kutatási Osztálya.

A kiállítás létrehozását különféle formában támogatta: Hegedűs Zoltán, Kalocsai Vagyonhasznosító és Könyvvezető Nonprofit Kft., dr. Komáromi István, Magyar Vidéki Múzeumok Szövetsége, Németh József gasztronómus.

Tárgyat, térképet, dokumentumot kölcsönzött: Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár, Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár, Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Néprajzi Múzeum, Dunapataji Helytörténeti és Néprajzi Gyűjtemény – Pataji Múzeum.

A kiállítási tárgyakat Farkas Ferenc és Kocsis Mónika restaurálta.

A kiállítást építette Romsics Imre múzeumigazgató, Miro-Grafika Kft., Információs Társadalomért Alapítvány, Kalocsa TV., Markó János villanyszerelő, Nagy Zoltán üveges, Péteri Dénes múzeumi adattáros, Rideg Tamás asztalos, SysCorp Kft., Vörös Attila gipszkartonozó és szárazépítő, Makádi László biztonságtechnikus.

A Kalocsa Aranya – A fűszerpaprika című kiállítást a Pünkösdi Népművészeti Fesztivál keretében rendezték meg 2024. május 19-én (vasárnap) 10 órakor. A megnyitón megjelenteket Dr. Filvig Géza polgármester köszöntötte. A kiállítást Németh József, a Kalocsai Fűszerpaprika Zrt. vezérigazgatója, az Országos Fűszerpaprika Termék Tanács elnöke nyitotta meg. Romsics Imre múzeumigazgató mutatta be a kiállítást. A megnyitón Pogrányi Miklós és barátai tartottak népzenei műsort. A megnyitó utáni fogadáson Németh József gasztronómus látta vendégül a megjelenteket, melynek keretében a Menza Kft. sütötte paprikáskácsit kóstolhatták az érdeklődők. A kiállítás megnyitón 70 fő vett részt.

A kiállítás megnyitójához kapcsolódott a 10.45-kor kezdődő bábelőadás a gyerekek számára. A Paprika Jancsi Bábszínház kettő előadást tartott: Paprika Jancsi mint kukta, Paprika Jancsi mint bűvészinas. A bábelőadásokat 120 fő nézte meg.

A pályázat megvalósításának legfontosabb hozadéka, hogy a városi nagyrendezvényeknek helyet adó Érsekkert bejárata melletti üres területnek hasznos funkciót adhattunk Kalocsa második hungarikumának bemutató tereként, kiállításaként. A paprikakiállítás e módon elérhetővé vált a nagyrendezvényekre kilátogatók számára, de, zárva tartás alatt is a megvilágított tárlat ablakokon keresztül gyönyörű látványt nyújt az előtte elhaladóknak. Ugyanakkor az épületben kialakított, 3 helyiségből álló iroda és raktár kiváló elhelyezést biztosít a múzeum paprikával kapcsolatos tárgyainak, iratainak, dokumentumainak, ami tehermentesíti a múzeum zsúfolt raktárait, s jobb tárolási körülményeket biztosít.

A kiállítás részletes leírása fotókkal megtalálható a <https://www.viskikarolymuzeum.hu/kalocsa-aranya-a-fuszerpaprika-kiallitas/uncategorised/kalocsa-aranya-a-fuszerpaprika-kiallitas> oldalon és a Viski Károly Múzeum facebook oldalán. (<https://www.facebook.com/share/p/UySp16uHZuH3qB4w/?mibextid=WC7FNe>)

Sajtóbeszámolók, sajtómegjelenések:

<https://kalocsatv.hu/kultura/unnepelyesen-megnyitottak-a-kalocsa-aranya-a-fuszerpaprika-cimu-allando-kiallitast-a-nemes-fuszernovenyunk-tortenetet-fotokon-es-hasznalati-targyakon-keresztul-mutatja-be-a-tarlat>

<https://www.youtube.com/watch?v=6lmlnAZRpMY>

<https://www.koronafm100.hu/kalocsa-aranya-a-fuszerpaprika-cimmel-nyilik-kiallitas-a-punkosdi-nepmuveszeti-fesztival-kereteben/>

<https://www.baon.hu/helyi-kultura/2024/05/kalocsa-aranya-fuszerpaprika-kiallitas-galeria>

<https://www.koronafm100.hu/megnyilt-a-kalocsa-aranya-a-fuszerpaprika-cimu-allando-kiallitas/>

<https://www.kalohirek.hu/kiallitas/unnepelyesen-megnyitottak-a-kalocsa-aranya-a-fuszerpaprika-cimu-allando-kiallitast>

<https://kalocsaineplap.hu/kulturalis-eletunk/kalocsa-aranya-a-fuszerpaprika-uj-kiallitas-nyilik-vasarnap-az-ersekkert-bejaratana>

Kalocsa, 2024. október 22.

Romsics Imre

múzeumigazgató

Fotódokumentáció

NKA 209106/00149

